

UVOD

Radni odnosi kao specifični društveni odnosi zahtijevaju brzo rješavanje sporova nastalih u radnim odnosima.

Iz historije radnih odnosa i kolektivnog ugovaranja, kao i međunarodnih i uporedno pravnih rješenja, proističe da svaka država stvara sistem kolektivnih ugovora i kolektivnog ugovaranja. Pravila kolektivnog ugovaranja se uspostavljaju ugovorima ili zakonom. Kod nas je sistem kolektivnog ugovaranja uspostavljen zakonom, sa izvjesnim prazninama, i lutanjima. Lutanja su vezana za traženje rješenja u uslovima tranzicije.

Po definiciji, tranzicija je vezana za privatizaciju, a kod nas je počela sa izjednačavanjem svih oblika svojine, i usmjeravanjem prema privatizaciji.

Dakle historija kolektivnih ugovora je kod nas opredjelila direktno i indirektno rješenja u pogledu stvaranja pravila, koja se tiču kolektivnog ugovaranja..

I kod kolektivnih ugovora pokazuje se da zakonsko regulisanje ima ključnu ulogu kako u pogledu obima regulisanja radnih odnosa, tako i u pogledu određivanja područja za kolektivno ugovaranje, i indirektno ograničavanje kolektivnog ugovaranja.

Ovakva pozicija zakona, odnosno ovakva zakonska rešenja, i praksa kolektivnog ugovaranja, iskristalisali su dve koncepcije, ili bolje rečeno dva tumačenja, sistema kolektivnih ugovora i kolektivnog ugovaranja, i prakse u toj oblasti.

Po jednom shvatanju zakonom se određuje ne samo sistem, već i sva glavna pravila, pa čak i pravila o sadržini kolektivnih ugovora.

Po drugom shvatanju kolektivni ugovori su akti autonomnog prava. U svom području su samostalni i slobodni. Zakon prema ovom shvatanju definiše bitne elemente kolektivnih ugovora i kolektivnog ugovaranja, ali ne određuje niti limitira sadržinu kolektivnih ugovora.

Kako o sindikatu imamo mnogo znanja, tako i o spoznaji da sindikat sa sobom nosi i određena nerazumijevanja o njegovoj važnosti u društvu i ulozi koju ima. Danas, kada pomenemo riječ sindikat, najviše ljudi prvo pomisli na štrajk ili na neku akciju vezanu za industriju, iako za neke ima manje značajnu ulogu, kao na primjer da predstavlja organizaciju za nabavku zimmnice i slično.

Sindikalno organizovanje radnika i kolektivno ugovaranje mogu se uvrstiti u osnovna obilježja savremenog modernog radnog prava.

Za razliku od političkih stranaka, sindikat nema za cilj da osvoje vlast, nego najviše da donesu i ispune zahtjeve radnika. On je interesna grupa koja treba da ima uticaja na državu i poslodavca.

Pored svojih pojedinačnih prava, radnici i poslodavci treba da posjeduju i svoja kolektivna prava. Oni će ta svoja prava ostvariti kroz pripadnost sindikatu gdje bi trebali da artikulišu i oblikuju svoje interese.

Dakle, sindikati zaposlenih i korporacije poslodavaca izlaze sa tim interesima na tržište rada i usklađuju ih socijalnim kompromisom. On traje dok se okolnosti ne promjene, a onda počinje novo sučeljavanje i usklađivanje kolektivnih interesa u novom ciklusu uspostavljanja

socijalnog kompromisa.¹

Osnovni smisao i svrha sindikata jeste u kolektivnom pregovaranju ali i u sklapanju ugovora, tačnije kolektivnih ugovora. Navedeno jeste ono što čini obilježje sindikata, misleći pri tome na to da predstavlja interese radnika.

U ime radnika samo sindikat kao organizacija može da sklopi kolektivni ugovor kako bi zaštitio prava radnika.

Osnovna prava radnika ne smije biti dovedena u pitanje, pa ni reformom tržišta rada. Sva ta prava uređena su pravnim propisima i većina njih su ustavne kategorije, tako da ona i ne mogu biti predmet kolektivnog pregovaranja između socijalnih partnera

Radnici i poslodavci kao subjekti reforme, preko svojih kolektiviteta (sindikata i udruženja poslodavaca), a kroz mehanizme slobode ugovaranja i kolektivnog pregovaranja moraju modelovati sistem radnih odnosa koji neće dovesti u pitanje osnovna prava radnika.

Prema tome, prevashodna pretenzija u ovom diplomskom/specijalističkom radu je da sagledamo problematiku kolektivnih radnih odnosa, kolektivna prava i obaveze zaposlenih i poslodavaca, kolektivne ugovore, kolektivni radni spor, štrajk, te učešće/participacija radnika u upravljanju.

¹ Dedić, S., Gradašćević-Sijerčić, J. (2003), *Radno pravo*, Sarajevo: Magistrat.